

סילבוס לקורס: הגות בפירושי הנציב לתורה, 86430.1.1

שם המרצה: גורפינקל אלי

סוג הקורס : שיעור

שנת הלימודים: תש"פ , הקורס נלמד בסמסטר א

מספר השעות ונקודות זכות: 1 ש"ש, 2 נ.ז.

שנת הלימוד בתכנית: א, ב, ג, ד

דרישות קדם: סטודנטים תלמידי חכמים, בעלות סקרנות ומוטיבציה

מטרות / תוצרי למידה: התלמידים יכירו את דמותו ועיקרי משנתו של הנצי"ב מוולוז'ין, את פירושו לכמה סוגיות מקראיות חשובות ונושאים מרכזיים בהגותו

תיאור הקורס: א. נעיין בקטעים נבחרים מפירושו של הנצי"ב בפירושו למקרא ובחיבוריו האחרים, לפי סדר נושאי, נעמוד על משמעותם, ועל הדרך בה מתמודד הנצי"ב עם האתגרים החינוכיים והרוחניים של דורו.
ב. בעשר הדקות האחרונות בכל שיעור נעסוק בנושאים מדברי הנצי"ב לפי סדר פרשיות השבוע / מועדי השנה הסמוכים

התוכן הניתן מידי שבוע, מטלות וחומרי קריאה:

מס'	נושא, מטלות וחומר קריאה
1	הנצי"ב: קורותיו, תקופתו, וחיבוריו: סקירה ביוגרפית וביבליוגרפית
2	דרך ארץ קדמה לתורה: ספר הישר - אחדות או אחידות
3	הנצי"ב ותורת ההתפתחות
4	לימוד התורה ומרכזיותו לעומת לימוד החכמות
5	דרכי העלייה הרוחנית: דרכים של אש
6	עם ישראל: א- ייחודו וחובותיו; ב - חלקיו ותפקידיהם
7	האנטישמיות - גורמיה ותכליתה
8	ארץ ישראל, ייחודה, מהותה ויישובה
9	השגחה, הנהגה טבעית והנהגה נסית; חטא העגל; המדבר וארץ ישראל, ועוד
10	התורה וכתביה: לוחות ראשונים ולוחות אחרונים
11	קדושה ומהותה; נזירות והיחס לחומריות
12	והיה בליבי כאש בוערת - דבקות באל ופרטי ההלכה
13	עם ישראל - אחדות ואחידות

חובות הסטודנט א. נוכחות והשתתפות בקורס: ב. עמידה במבחן מסכם

אופן ההערכה - הרכב הציון

מרכיב	אחוז	ציון מינימלי למרכיב
מבחן	100%	56

רשימה ביבליוגרפית:

. חיבורי הנצי"ב

א. לתנ"ך

העמק דבר, פירוש על התורה, מהד' הרב מרדכי קופרמן, מכללה ירושלים לבנות, ירושלים תשס"ה תשע"א
קדמת העמק, [לקט מפירושי הנצי"ב] על נביאים וכתובים, הרב אריה שפירא והרב מרדכי קופרמן (עורכים), ירושלים תשע"ב
רינה של תורה, לשיר השירים, מהד' הרב אריה קופרמן, מכללה ירושלים לבנות, ירושלים תשס"ח

ב. לספרות חז"ל

אמרי שפר, על הגדה של פסח, מהד' הרב אריה קופרמן, מכללה ירושלים לבנות, ירושלים תשע"א
ספרי [עם פירוש] עמק הנצי"ב, ירושלים תשי"ט
חידושי הנצי"ב לתורת כהנים, ירושלים תש"ל
מכילתא דר' ישמעאל [עם פירוש] ברכת הנצי"ב, ירושלים תשנ"ז
מרומי שדה, על הש"ס, ירושלים תשי"ד

ג. לספרות הגאונים

שאלות רב אחאי גאון עם ביאור העמק שאלה, מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"א

ד. הלכה

שו"ת משיב דבר, ורשה תרנ"ד

ה. אגדה

דרשות הנצי"ב – קדמת העמק, הרב אריה שפירא (עורך), ירושלים תשנ"ג

2. ספרות משנית וספרות המחקר

- איזנטל אהרן, "משנת הנצי"ב", ארץ צבי: קובץ מאמרים בענייני ארץ ישראל: ספר זכרון לזכר צבי מנחם גלאט הי"ד. ירושלים תשמ"ט, עמ' 71
- 89
- אלקיים נסים, 'העמק דבר' לנצי"ב: מידות וכלים בפרשנות הפשט, מכללת מורשת יעקב, רחובות תשס"ד
- בלידשטיין יעקב, "תורת ארץ-ישראל ותורת בבל במשנת הנצי"ב מוולוז'ין", ארץ-ישראל בהגות היהודית בעת החדשה, אביעזר רביצקי (עורך), מכון בן צבי, ירושלים תשנ"ח, עמ' 466 479; נדפס גם בספרו: עיונים במחשבת ההלכה והאגדה, אוניברסיטת באר שבע בנגב, באר שבע תשס"ד, עמ' 399 412
- בר-אילן (ברלין), מאיר, רבן של ישראל, רבנו נפתלי צבי יהודה ברלין: תולדותיו, קורותיו והשקפותיו, הסתדרות המזרחי באמריקה, ניו יורק תש"ג
- [הרב] גרשוני שמריה, "על כתיבת העמק דבר ועל פירוש חסידך", המעין נב, 2 (תמוז תשע"ב), עמ' 50; [הרב] דוב שפירא, "בענין הדפסת המהדורה החדשה של חומש 'העמק דבר'", שם, נג, א (תשרי תשע"ג), עמ' 103
- דזוביץ, תמימה, "קווים מאפיינים בפרשנותו של הנצי"ב מוולוז'ין", איגוד א (תשס"ח), עמ' 85 102
- הלוי חיים, "הדבקות בה' במשנתו של הנצי"ב והרב קוק", המאיר לארץ 65 (תשס"ו), עמ' 436 455
- [הרב] הנקין איתם (הי"ד), "פרקים בתולדות בעל ערוך השלחן: ימי בוברויסק, תקופת גובזיבקוב וגיסו הנצי"ב", ישרון כה (תשע"א), עמ' תרצא-תשיח
- ואנון שמעון, אוצרות הנצי"ב: פנינים חידושים וביאורים, דרשות, אמרות, עובדות והנהגות, ירושלים תשס"ב
- לנדוי בצלאל, "הנצי"ב מוולוז'ין במערכה למען ישוב א"י בקדושתה", ניב המדרשה יא (תשלד), עמ' 251 277
- מלאכי, אליעזר רפאל, "פעלו הספרותי של ר' נפתלי צבי יהודה ברלין",
- [הרב] נויגרשל צבי אלימלך, "בחירת עם ישראל במשנת הנצי"ב מוולוז'ין", טללי אורות ו (תשנ"ה) 144 156; ז (תשנ"ז), עמ' 167-139
- [הרב] נויגרשל צבי אלימלך, תורת הנצי"ב: בירורי סוגיות במשנתו, ירושלים תשס"ג
- סבג גיל, "סיפור קין והבל לפי פירוש הנצי"ב", המאיר לארץ 3,66 (תשס"ז), עמ' 141 159
- [הרב] קופמן יצחק, "עת מלחמה לעומת עת שלום – על פי הנצי"ב", מרחבים ו (תשנ"ז), עמ' 285 297

- [הרב] קופרמן יהודה, "גלגולו של כתוב בספרי התנ"ך", פשוטו של מקרא, מכללה ירושלים לבנות, ירושלים תשס"א, ח"א עמ' 317 324
- [הרב] קופרמן יהודה, "שיר השירים אשר לשלמה", פשוטו של מקרא, ח"ג עמ' 325
- קלינג אלי, "אתחלתא דגאולה במשנת הנצי"ב", חמדעת ב (תשנ"ט) 104-114
- קלינג אלי, "יחסו של הנצי"ב מוולוז'ין לתנועת "חיבת ציון", חמדעת ג (תשס"א), עמ' 154 166
- קלינג אלי, "שיבת ציון במשנתו של הנצי"ב מוולוז'ין", מאה שנות חינוך ציוני דתי (תשס"ז), שמחה רז (עורך), עמ' 17 31
- קץ חנה, משנת הנצי"ב, שיטתו הרעיונית והחנכית של הנצי"ב מוולוז'ין לאור כתביו ודרכי הנהגתו, ירושלים תש"ן
- Perel Gil S', Emek ha-Neziv: A Window into the Intellectual Universe of R. Naftali Zvi Yehuda Berlin, Dissertation, Harvard University: 2006
ולאחרונה בספר:
- Perl Gil S', The Pillar of Volozhin: Rabbi Naftali Zvi Yehuda Berlin and the World of Nineteenth Century Lithuanian Torah Scholarship, Academic Studies Press, Brighton: 2012

3. שיעורים מקוונים על תורת הנצי"ב

שיעורי הרב מנחם לוי, אתר קול הלשון:

<http://www.kolhalashon.com/New/Ravs.aspx?Path=Hebrew%7CHTnc%7CMefarsheyHatora%7CR0588>

טל: 02-6750911 פקס: 02-6750917 www.michlalah.edu info@michlalah.edu
 ת.ד 16078 ירושלים, ישראל 9116002 | P.O.Box 16078 Jerusalem, Israel 9116002
